

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ВИРОБНИКІВ ТЕПЛОЕНЕРГІЇ

©2023 КИЗИМ М. О., КОТЛЯРОВ Є. І., ФІЛАТОВА Т. А.

УДК 334.72
JEL Classification: L11; L97; Q40

Кизим М. О., Котляров Є. І., Філатова Т. А.

Аналіз структури українського ринку виробників теплоенергії

Метою статті є вивчення структури ринку виробників теплоенергії за організаційно-правовими формами господарювання і за видами власності та визначення на цій підставі напрямів реформування комунальної теплоенергетики. Для досягнення цієї мети проаналізовано доступні регіональні реєстри ліцензатів-суб'єктів господарської діяльності у сфері тепlopостачання, а також постанови НКРЕКП про видачу ліцензій та/або встановлення тарифів на теплоенергію. Аналізом охоплено період з 2014 р. по перше півріччя 2023 р. включно. Ідентифіковано 980 суб'єктів господарювання, що здійснювали господарчу діяльність протягом періоду, що аналізується, або 844, що діяли на кінець періоду. Ці суб'єкти господарювання мають різні форми власності та різні організаційно-правові форми господарювання. Встановлено, що загальновідоме твердження про те, що комунальна теплоенергетика знаходиться в кризовому стані, справедливе лише для комунальних підприємств, що експлуатують великі системи централізованого тепlopостачання. Саме для таких підприємств є характерним високий рівень зносу обладнання, незадовільний фінансовий стан, неефективне управління підприємством. Одночасно з такими підприємствами в Україні активно розвивається і приватний сектор. Із загальної кількості суб'єктів господарювання, що потрапили до вибірки (844), більше половини (492) є приватними підприємствами, товариствами з обмеженою відповідальністю, або фізичними особами – підприємцями. Такі суб'єкти господарювання ефективно працюють на регіональних ринках, не отримуючи жодних дотацій з місцевих бюджетів; багато з них – протягом більше 10 років. На підставі виконаного аналізу запропоновано напрями реформування підприємств теплоенергетики різних форм власності, в першу чергу державних і комунальних підприємств. Зокрема, у якості підвищення рівня управління комунальним підприємством пропонується здійснити анбандлінг видів діяльності та надання в аутсорсинг непрофільних функцій. Перспективами подальших досліджень за цією тематикою є дослідження організації тепlopозабезпечення в окремих регіонах і населених пунктах України.

Ключові слова: теплоенергетика, підприємства тепlopостачання, організаційно-правові форми господарювання, регіональний ринок теплоенергії, реформування комунальної теплоенергетики, організаційно-правові форми господарювання, структура ринку.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-88-100>

Рис.: 5. **Табл.:** 9. **Бібл.:** 13.

Кизим Микола Олександрович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, головний науковий співробітник, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна); проректор Київського національного університету будівництва і архітектури (просп. Повітрофлотський, 31, Київ, 03680, Україна)

E-mail: m.kyzym@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8948-2656>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1859367>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57216130870>

Котляров Євген Іванович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач сектора енергетичної безпеки та енергозбереження відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: ekotlarov@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6366-6729>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/V-3947-2017>

Філатова Тетяна Анатоліївна – провідний інженер, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: tatjana1967filatova@gmail.com

UDC 334.72
JEL Classification: L11; L97; Q40

Kyzym M. O., Kotliarov Y. I., Filatova T. A. Analyzing the Structure of the Ukrainian Market of Heat Energy Producers

The aim of the article is to study the structure of the market of heat energy producers by organizational and legal forms of economic management and by types of ownership, to determine on this basis the directions of reforming the communal heat and power industry. To achieve the aforementioned goal, the available regional registers of licensees-economic entities in the field of heat supply, as well as the resolutions of the National Energy and Utilities Regulatory Commission on the issuance of licenses and/or setting the tariffs for heat energy, are analyzed. The accomplished analysis covers the period from 2014 to the first half of 2023 inclusive. 980 economic entities that carried out economic activity during the analyzed period, among them 844 that operated at the end of this period, are

identified. These economic entities have different forms of ownership and different organizational and legal forms of economic management. It is determined that the well-known statement that the municipal heat and power industry has been in a state of crisis is valid only for the communal utilities operating large district heating systems. Such enterprises are characterized by a high level of wear and tear of equipment, unsatisfactory financial condition, and inefficient management of the enterprise. Along with the latter, the private sector enterprises are actively developing in Ukraine. Of the total number of economic entities included in the sample (844), more than half (492) are private enterprises, limited liability companies, or individual entrepreneurs. Such economic entities operate effectively in regional markets without receiving any subsidies from local budgets; many of them have been around for more than 10 years. On the basis of the performed analysis, directions of reforming heat and power enterprises of various forms of ownership, first of all, the State-owned and municipal enterprises, are suggested. It is proposed, when expecting an increase in the level of management of a municipal utility enterprise, in particular, to have all kinds of activities unbundled and to implement the outsourcing of the non-core functions. Prospects for further research on this topic would be the study of the organization of heat supply in certain regions and settlements of Ukraine.

Keywords: heat and power industry, heat supply enterprises, organizational and legal forms of economic management, regional heat energy market, reform of municipal heat and power industry, organizational and legal forms of management, market structure.

Fig.: 5. **Tabl.:** 9. **Bibl.:** 13.

Kyzym Mykola O. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Chief Research Scientist, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine); Pro-rector of the Kyiv National University of Construction and Architecture (31 Povitroflotskyi Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: m.kyzym@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8948-2656>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1859367>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216130870>

Kotliarov Yevhen I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of Sector of Energy Security and Energy Efficiency of Department of Industrial Policy and Energy Security, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ekotliarov@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6366-6729>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/V-3947-2017>

Filatova Tetyana A. – Leading Engineer, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: tatjana1967filatova@gmail.com

Вступ. Комунальна теплоенергетика є невід’ємним атрибутом сучасного населеного пункту. Залежно від розміру селища, міста підприємство теплоенергетики може надавати послуги з теплопостачання або окремим споживачам (наприклад, будівлям, у яких розташовані установи соціальної сфери: школи, дитячі садки, лікарні тощо), або крім цих споживачів – ще й населенню (яке мешкає в багатоквартирних будинках) та комерційним споживачам (торговельні підприємства, заклади громадського харчування, готелі, розважальні центри і т. д.). Така організація теплозабезпечення відома як централізоване теплопостачання (далі – ЦТ) [1; 2].

Загальноприйнятим є погляд на сферу ЦТ як таку, що знаходиться в кризовому стані. Наприклад, у діючій на цей час «Концепції реалізації державної політики у сфері теплопостачання», яка була ухвалена ще у 2017 р. [3], відмічаються такі ознаки її кризового стану: відпрацьованість нормативного ресурсу великою частиною об’єктів теплогенерації та мереж теплопостачання, незадовільний фінансовий стан, неефективне управління об’єктами у сфері теплопостачання, інвестиційна непривабливість.

Аналогічну думку у 2020 р. висловлювали і зарубіжні експерти USAID: «Сектор ЦТ в Україні ще не зазнав структурного реформування, через яке вже пройшли інші галузі економіки: за останні 25 років якість послуг знизилася; субсидії зросли; і багато місцевих лідерів задаються

питанням, чи варто продовжувати підтримку ЦТ. Як результат, сектор ЦТ України знаходиться в залятому колі, де фінансові, операційні та технічні проблеми посилюють одна одну» [4].

Такі висновки робляться, по-перше, на основі аналізу діяльності підприємств теплопостачання комунальної власності, на неефективність діяльності яких звертають увагу українські вчені [5; 6]. По-друге, ці висновки базуються на дослідженні найбільш великих систем ЦТ. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), станом на 1 вересня 2014 р. в Україні діяло 222 суб’єкти господарювання з річним обсягом реалізації теплової енергії споживачам понад 18 тис. Гкал [7]. У 2013 р. на ці підприємства припадало 97,4 % загального обсягу реалізації теплової енергії споживачам у країні.

За останні роки кількість таких великих підприємств теплопостачання знизилась. За даними Кабінету Міністрів України [8], станом на липень 2019 р. в 25 містах України припинено надання послуг з теплопостачання населенню (основному споживачу). Це, наприклад, міста Вільногірськ, Нікополь, Марганець, Покров – у Дніпропетровській області, місто Калуш – в Івано-Франківській, міста Морши і Трускавець – на Львівщині та інші. Відповідно, комунальні підприємства, що експлуатували відповідні системи ЦТ, були припинені або реорганізовані.

Але, за даними НКРЕКП, «станом на 1 вересня 2014 року, за офіційними даними обласних державних адміністрацій, кількість суб'єктів господарювання у сфері централізованого теплопостачання на території України складає 1009» [5]. У Білій книзі щодо трансформації централізованого теплопостачання в Україні, складеній експертами USAID, станом на серпень 2020 р. в Україні діяло понад 1600 підприємств теплокомунерго [4].

Зіставлення наведених даних дозволяє зробити два висновки:

- по-перше, в Україні простежується значне зростання кількості підприємств, що займаються діяльністю у сфері теплопостачання: з 1009 підприємств у 2014 р. до понад 1600 підприємств у 2020 р. Така динаміка не узгоджується з загальноприйнятим висновком про непривабливість для бізнесу сфери теплопостачання;
- по-друге, для сучасного стану комунальної теплоенергетики України є характерною велика кількість підприємств, які експлуатують невеликі (за обсягами теплогенерації) системи ЦТ.

Спираючись на дані фахівців USAID і НКРЕКП, можна оцінити, що кількість таких підприємств складає приблизно 1400 одиниць, а їх питома вага в загальному обсязі виробництва теплоенергії для опалення складає декілька відсотків.

Метою цієї статті є вивчення структури ринку виробників теплоенергії за організаційно-правовими формами господарювання і за видами власності та визначення на цій підставі напрямів реформування комунальної теплоенергетики.

В попередньому дослідженні [9] ми частково торкалися цієї тематики, зробивши аналіз форм власності найбільш великих теплопостачальницьких підприємств. У цій статті наведено більш об'ємний аналіз структури власників теплопостачальницьких підприємств.

Джерелом інформації для аналізу є річні звіти НКРЕКП і постанови НКРЕКП про видачу ліцензій на здійснення діяльності в сфері теплопостачання та/або встановлення тарифів [7], переліки потенційно небезпечних об'єктів, затверджених обласними державними адміністраціями (у разі їх доступності), реєстрів ліцензіатів (на сайтах окремих обласних державних адміністрацій), інформаційних ресурсів <https://opendatabot.ua/> [10] та <https://youcontrol.com.ua/> [11].

Слід зауважити, що згідно з законодавством [12] господарська діяльність у сфері теплопостачання підлягає обов'язковому ліцензуванню, яке визначально покладалось на НКРЕКП або на обласні державні адміністрації (далі – ОДА). У рамках децентралізації здійснено поступову передачу функції ліцензування з рівня НКРЕКП на рівень ОДА. На цей час, згідно з останньою редакцією Ліцензійних умов [13], НКРЕКП ліцензує діяльність у сфері теплопостачання тільки у випадках сумісного виробництва електро- і теплоенергії (ТЕС, АЕС, ТЕЦ, когенераційні установки).

В умовах воєнного стану доступ до багатьох інформаційних ресурсів НКРЕКП і обласних державних адміністрацій є обмеженим.

Але інформація, яка є у вільному доступі, про надання ліцензій і встановлення тарифів за період з 2014

р. по перше півріччя 2023 рр. дозволяє ідентифікувати 980 суб'єктів господарської діяльності, що займались виробництвом, транспортуванням і постачанням теплоенергії. Для цілей цього дослідження у якості окремих суб'єктів враховувались не тільки юридичні особи та фізичні особи-підприємці, а й їх відокремлені підрозділи, філії та дочірні підприємства. Ця кількість не враховує суб'єктів господарської діяльності, розташованих в Автономній Республіці Крим, але включає тих, які розташовані на тимчасово окупованій території.

Станом на кінець першого півріччя 2023 р. здійснюють діяльність у сфері теплопостачання 844 підприємства, тобто протягом періоду, що аналізується, припинили діяльність за різних причин. Серед таких причин – анулювання ліцензії за власною заявою, банкрутство, реорганізація, або ліквідація. 2 підприємства (ПАТ «Сумське НВО» і ТОВ «Стек») позбавлені ліцензії у зв'язку з тим, що в числі їх власників є резиденти РФ.

Така кількість ідентифікованих суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання менше, ніж визначена експертами [4]. Проте отриманий нами для аналізу масив даних про учасників ринку теплоенергії дозволяє робити певні висновки щодо структури суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання. Цю структуру наведено на рис. 1.

Приватну форму власності деталізовано за організаційно-правовою формою господарювання (фізична особа – підприємець, приватне підприємство, різні форми товариств).

Перший висновок, що випливає з аналізу даних, наведених на рис. 1, – переважування у сфері виробництва і постачання теплоенергії саме приватної власності (ФОП, приватні підприємства, господарські товариства). Підприємств комунальної, державної та колективної власності у загальній виборці – третина (34,4 %), решта – товариства з обмеженою відповідальністю, приватні підприємства і фізичні особи – підприємці.

Така структура викликає сумніви щодо не привабливості сфери теплопостачання для бізнесу. Більшість комунальних підприємств створені для обслуговування середніх і великих систем ЦТ. Отже, для малих систем ЦТ цей вид діяльності виглядає досить привабливим.

Далеко не всі суб'єкти господарчої діяльності, що отримали ліцензії на провадження діяльності у сфері теплопостачання, створені саме для виробництва і постачання теплоенергії. В табл. 1 наведено дані про кількість підприємств, основним видом діяльності яких є діяльність у сфері теплопостачання (код за КВЕД-2010 – 35.30 Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря). Питома вага таких підприємств складає 69,8 % (589 підприємств з 844).

Як свідчать дані, наведені в табл. 1, для регіональних ринків теплоенергії характерною є певна динамічність: з 980 підприємств, що здійснювали діяльність протягом періоду, що аналізується, майже 14 % (136 підприємств) припинили відповідну діяльність, одночасно з цим у цей період було створено принаймні 284 підприємства приватного сектора економіки.

Стосовно окремих груп підприємств слід зазначити таке.

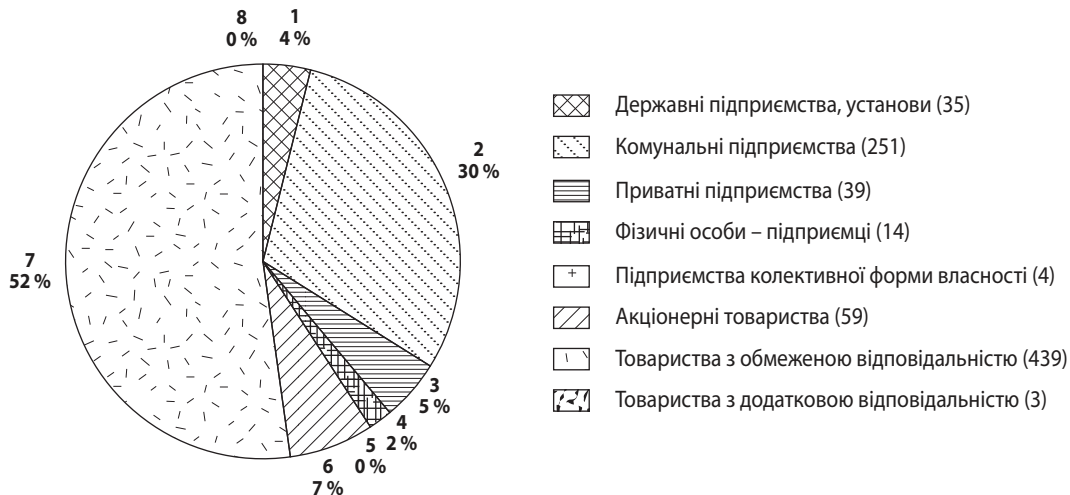

Рис. 1. Структура діючих суб'єктів підприємницької діяльності у сфері теплопостачання у 2014–2023 рр.

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 1

Групування підприємств за видами діяльності

Вид підприємства за формою власності	Кількість підприємств, усього за період, що аналізується	У тому числі діючих, для яких теплопостачання:		У тому числі такі, що:	
		є основним видом діяльності	не є основним видом діяльності	створені	припинили діяльність
Державні підприємства, установи	52	2	33	-	17
Комунальні підприємства	297	216	35	-	46
Приватні підприємства	41	25	14	14	1 – перетворено на ТОВ; 1 – позбавлено ліцензії
Фізичні особи – підприємці	18	5	9	5	4
Підприємства колективної форми власності	5	1	3	-	1
Акціонерні товариства	68	13	46	-	9
Товариства з обмеженою відповідальністю	496	327	112	265	57
Товариства з додатковою відповідальністю	3		3	-	
Усього	980	589	255	284	136

Джерело: складено авторами

У виборці, що аналізується, наявні дані про 52 державні підприємства, які здійснювали діяльність у 2014–2023 рр. у сфері теплопостачання. Протягом цього періоду кількість державних підприємств скорочувалась за рахунок припинення діяльності, а також внаслідок реорганізації (корпоратизації) державних підприємств. З державних підприємств, для яких виробництво і постачання теплоенергії не є профільним видом діяльності, були позбавлені відповідних ліцензій (ДП Укрзалізниця, ВО «Південний машинобудівний завод імені О. М. Макарова», ДПЗД Укрінтеренерго).

За період, що аналізується, відбулась корпоратизація ДП «Укрзалізниця» і оптимізація складу його структурних підрозділів, реорганізовано Державний концерн Укроборонпром, проведено корпоратизацію деяких ТЕЦ, що знаходились у державній власності.

Станом на сьогодні можна ідентифікувати 35 діючих державних підприємств, організацій і установ, які надають послуги з теплопостачання.

Типовим для цих підприємств є те, що діяльність у сфері теплопостачання не є основним видом діяльності. Наприклад:

- підприємства (установи) Державної кримінально-виконавчої служби;
- філії Адміністрації морських портів України;
- навчальні заклади (НАУ ім. Жуковського, Сумський національний аграрний університет).

Виключно на комунальну енергетику орієнтовано лише два підприємства державної форми власності в Івано-Франківській області: ДП «Теплокомуненерго»

(смт Богородчани) і ДП «Рожнятівтеплокомуненерго» (смт Рожнятів). Також крупними постачальниками теплоенергії, що знаходяться в державній власності, є АЕС.

Типовим для державних підприємств є здійснення ліцензійної діяльності у сфері теплопостачання за місцем здійснення основної діяльності. За видами цієї діяльності підприємства можна класифікувати таким чином (табл. 2).

Таблиця 2

Види ліцензійної діяльності, що здійснюються державними підприємствами

Види діяльності	Приклади
Діяльність тільки з виробництва теплоенергії; транспортування і постачання здійснюється комунальним підприємством	Рівненська АЕС – КП «Вараштепловодоканал» Вараської міської ради (Рівненська обл.); Южноукраїнська АЕС – КП «Теплопостачання та водо-каналізаційне господарство» (м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл.); НАУ ім. Жуковського – КП «Харківські теплові мережі»
Транспортування теплоенергії	Філії ДП «Адміністрація морських портів України (Бердянський, Миколаївський, Ренійський, Херсонський, Чорноморський морські порти)
Виробництво і постачання теплоенергії	Підприємства державної кримінально-виконавчої служби
Виробництво, транспортування і постачання теплоенергії	ДП «Теплокомуненерго» (смт Богородчани, Івано-Франківська обл.); ДП «Рожнятівтеплокомуненерго» (смт Рожнятів, Івано-Франківська обл.)

Джерело: складено авторами

Під безпосереднім впливом держави знаходяться також:

- 13 акціонерних товариств, більше ніж 99 % акцій яких знаходяться у власності держави і які здійснюють діяльність у сфері теплопостачання: 3 ТЕС ПАТ «Центренерго» (Вуглегірська, Зміївська, Трипільська), 4 ТЕЦ (Криворізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська), товариства, єдиним засновником яких є НАК Нафтогаз України та декі інші;
- 4 ТОВ, засновниками яких є державні інституції: ТОВ «Конотопський авіаремонтний завод «Авіакон і ТОВ «Луцький ремонтний завод «Мотор» (засновник – АТ «Українська оборонна промисловість»), ТОВ «Нафтогаз тепло» (засновник – Нафтогаз України) і ТОВ «Кременчуцька ТЕЦ» (засновник – Міністерство оборони).

Але загалом вплив на регіональні ринки теплоенергії підприємств державної форми власності є обмеженим.

Наступна група підприємств комунальної теплоенергетики – комунальні підприємства (далі – КП).

В табл. 3 наведено дані про кількість таких підприємств (враховуючи філії, дочірні підприємства і відокремлені підрозділи).

Більшість КП здійснюють діяльність у населених пунктах, що мають статус міста. Але є КП принаймні в 26 селищах міського типу, 14 селищах і 13 селах.

Розповсюджені такі варіанти організації теплозабезпечення за участю КП:

- теплозабезпечення населеного пункту забезпечується КП-юридичною особою, засновником якої є орган місцевого самоврядування;
- теплозабезпечення населеного пункту забезпечує дочірнє підприємство, філія, або відокремлений підрозділ юридичної особи, засновником якої не є орган місцевого самоврядування даного населеного пункту (районна чи обласна рада);

Таблиця 3

Дані про кількість КП, що здійснювали господарську діяльність у сфері теплопостачання протягом періоду, що аналізується

Загальна кількість ідентифікованих КП, дочірніх підприємств, філій, відокремлених підрозділів – 297	297
У тому числі так, для яких послуги з теплопостачання є основним видом діяльності	250
За період, що аналізується:	
▪ припинено (у тому числі з основним видом діяльності)	41 (30)
▪ позбавлені ліцензії (у тому числі з основним видом діяльності)	5 (4)

Джерело: складено авторами

- теплозабезпечення населеного пункту котельнями, які підпорядковані обласному (районному) КП і яким не надається статус філії, дочірнього підприємства чи відокремленого підрозділу.

Другий варіант передбачає утворення обласного КП, територіальні філії якого здійснюють безпосередньо теплозабезпечення окремих населених пунктів. Приклади такого варіанта наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Обласні КП у сфері теплоенергетики

Назва КП	Засновник	Кількість підрозділів
КП «Дніпроtepлоенерго» Дніпропетровської обласної ради	Дніпропетровська обласна рада	12 дочірніх підприємств
Обласне КП Донецьктеплокомуненерго	Донецька обласна рада	16 відокремлених підрозділів
КП «Києво-Святошинська тепломережа» Київської обласної ради	Київська обласна рада	5 виробничих дільниць
Обласне КП «Миколаївоблтеплоенерго»	Миколаївська обласна рада	3 дільниці теплових мереж

Джерело: складено авторами

Філії (відокремлені підрозділи) обласних підприємств обслуговують середні та/або великі централізовані системи теплопостачання.

Прикладами третього варіанта є КП «Вінницяоблтеплоенерго» (обслуговує децентралізовані системи теплопостачання 16 населених пунктів) і КП теплових мереж Тернопільської обласної ради «Тернопільтеплокомуненерго» (обслуговує децентралізовані системи теплопостачання в 16 населених пунктах).

Прикладами районних КП є комунальне підприємство Балаклійської районної ради «Балаклійські теплові мережі» (10 населених пунктів, Борівське КПТМ (7 населених пунктів), КП «Вовчанське підприємство теплових мереж (4 населених пункти), Красноградське ПТМ (4 населених пункти), КП «Обласний інформаційно-технічний центр» (13 населених пунктів), КП Костопільські районні мережі (8 населених пунктів).

Для більшості КП характерним є експлуатація великих систем ЦТ включно з мережею транспортування і розподілу теплоенергії (що передбачає великі витрати на утримання вкрай зношених мереж) і превалювання в структурі постачання саме населення (яке внаслідок ряду причин не своєчасно сплачує відповідні послуги). Все це пояснює ті кризові явища, про які згадувалось вище [2; 5]. Саме для цих підприємств характерним є такий недолік, як «неефективне управління об'єктами у сфері теплопостачання» [1; 3; 4].

Це стосується, у першу чергу, побудови системи теплопостачання населених пунктів шляхом створення обласних (районних) КП: зношеність окремих об'єктів теплопостачання в населених пунктів потребує негайного реагування в аварійних ситуаціях, що не завжди можливо в умовах, коли центр прийняття рішень географічно знаходиться на великій відстані та адміністративно не підпорядкований громаді, яка споживає послуги з теплопостачання.

Ще одна поширена організаційно-правова форма – акціонерні товариства. Така форма не знайшла широкого розповсюдження у сфері теплопостачання. Практично усі акціонерні товариства створені шляхом корпоратизації та приватизації раніше діючих державних підприємств. Пакет акцій 13 товариств знаходиться у власності держави.

3 68 акціонерних товариств, що здійснювали діяльність у сфері теплопостачання, станом на кінець першого півріччя 2023 р. припинили діяльність 7 підприємств, (у тому числі ПрАТ «Азовсталь» і ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча»). Ще одне товариство – АТ «Сумське НВО» позбавлено ліцензії у зв'язку з тим, що у складі засновників є представники країни-агресора. У двох товариств анульовано ліцензії на здійснення господарчої діяльності у сфері теплопостачання (ПрАТ Дніпровський крохмалепатоковий комбінат і ВАТ Південний гірничо-збагачувальний комбінат).

3 59 акціонерних товариств, що є діючими на кінець першого півріччя 2023 р., 26 – це промислові підприємства, 18 – теплоелектростанції та теплоелектроцентралі.

До підприємств комунальної теплоенергетики можна віднести лише 7 товариств: ПрАТ «Бердянське підприємство теплових мереж», ПрАТ «Горлівськтепломережа», ПрАТ «Енергія» (м. Обухів), ПрАТ «ЕСКО – Рівне», АТ «Областеплокомуненерго» (м. Чернігів), ЗАТ «Тепловоденергія» (м. Київ), ПрАТ «Теплогенерація» (м. Нікополь).

Типовим для цієї групи підприємств є те, що вони здійснюють ліцензійну діяльність за місцем державної реєстрації. Виключенням є АТ «Облкомуненерго», яке зареєстровано у м. Чернігів, але надає послуги з теплопостачання не тільки в цьому місті, а принаймні ще в двох містах (м. Новгород-Сіверський, м. Сновськ).

Окремі акціонерні товариства, для яких постачання теплоенергії не є основним видом діяльності, проте є монополіями постачальниками в межах населеного пункту (ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод», АТ «Часівоярський вогнетривкий комбінат», ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот», ПрАТ «Черкаське хімволокно», деякі інші).

Наступна група – приватні підприємства. Загальна їх чисельність – 41. Жодне з підприємств у періоді, що аналізується, не припинено. Одне підприємство позбавлено ліцензії на здійснення господарської діяльності в сфері теплопостачання (ПП «Гарант енерго М»), ще одне (ПП «Лімік») перетворено на ТОВ «Лімік».

На відміну від інших груп підприємств, приватні підприємства частіше створюються саме для надання послуг

з тепlopостачання. З 39 діючих приватних підприємств 25 (64,1 %) у якості основного виду діяльності вказують саме виробництво пари, гарячої води.

Два приватних підприємства відіграють ключову роль у теплoзабезпеченні окремих населених пунктів – приватне комунально-побутове підприємство «Теплоко-

мунсервіс» (м. Буча, Київська обл.) та приватне підприємство «Херсонтеплогенерація».

Інші підприємства здійснюють господарчу діяльність шляхом експлуатації невеликих котельних, які обслуговують установи і організації бюджетної сфери. З числа ідентифікованих приватних підприємств найбільш масову діяльність здійснюють такі (табл. 5).

Таблиця 5

Найбільші приватні підприємства у сфері тепlopостачання

Назва приватного підприємства	Регіон, в якому здійснюється діяльність	Кількість населених пунктів, у яких здійснюється діяльність
«Авкубі»	Вінницька і Кіровоградська області	18
«Теплодар-2»	Житомирська область	11
«Тепло-енергія»	Рівненська область	11
«Біотеплоенерго»	Волинська область	6
«Енерготранссервіс-К»	Волинська область	6

В регіональному розрізі приватні підприємства розташовані по території України таким чином – табл. 6 (дані по діючих підприємствах, для яких ідентифіковані місця діяльності).

Отже, приватні підприємства, що здійснюють діяльність у сфері тепlopостачання, присутні в більшості областей України. Лідером за розповсюдженістю приватних підприємств є Житомирська область – 5 підприємств.

Таблиця 6

Регіональний розподіл приватних підприємств

Регіон	Кількість підприємств	Кількість населених пунктів, у яких здійснюється діяльність
Вінницька область	2	2
Волинська область	3	12
Дніпропетровська область		
Донецька область		
Житомирська область	5	16
Запорізька область	1	2
Івано-Франківська область	2	3
Київська область	3	3
Кіровоградська область	2	18
Луганська область		
Львівська область	1	1
Миколаївська область		
Одеська область	2	7
Полтавська область	1	2
Рівненська область	3	12
Сумська область		
Тернопільська область	1	1
Харківська область	2	4
Херсонська область	1	1
Хмельницька область		
Черкаська область	2	3
Чернівецька область	1	1
Чернігівська область	2	2

Джерело: складено авторами

Найбільша кількість населених пунктів, в яких діють приватні підприємства, – Волинська (12), Житомирська (16), Кіровоградська (18) та Рівненська (12) області.

Відсутні приватні підприємства у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Миколаївській та Хмельницькій областях.

Звертає на себе увагу низький поріг входу на ринок цієї групи підприємств: продекларований статутний фонд складає від 100 грн до 9 млн грн. 7 приватних підприємств

мають статутний фонд менше 1000 грн, менше 10 тис. грн мають 26 приватних підприємств. Тільки 2 приватних підприємства мають статутний фонд більше 1 млн грн.

На рис. 2 наведено динаміку створення приватних підприємств, що здійснюють господарчу діяльність у сфері тепlopостачання.

Як свідчать наведені дані, найбільша кількість приватних підприємств створювалась у період з 2006 по 2015 роки.

Кількість підприємств

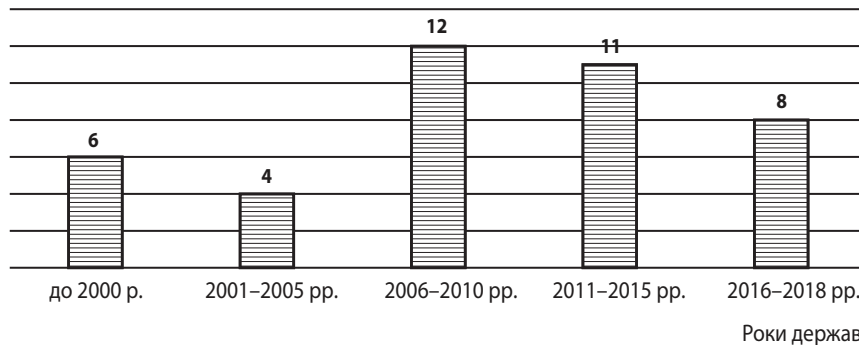

Рис. 2. Динаміка створення приватних підприємств, що здійснюють господарчу діяльність у сфері тепlopостачання

Джерело: складено авторами

Абсолютна більшість приватних підприємств працюють у сфері тепlopостачання вже тривалий період, що свідчить про привабливість цього виду діяльності для приватного капіталу.

Тривалий період діяльності приватних підприємств, для яких тепlopостачання є основним видом діяльності, є свідченням рентабельності бізнесу.

Наступна група підприємств – фізичні особи – підприємці (далі – ФОП). Протягом періоду, що аналізується, ідентифіковано 18 таких підприємців. За цей період 3 ФОП припинили свою діяльність, ще одна фізична особа була позбавлена ліцензії.

Для 6 ФОП надання послуг з тепlopостачання є основним видом діяльності.

Тільки 1 ФОП – Сербинський М. І. здійснює підприємницьку діяльність більш ніж в одному населеному пункті (6 сіл в Івано-Франківській області). Інші діючі ФОП зосереджують свою діяльність в межах одного населеного пункту. Діючі ФОП розташовані в невеликих містах і селах Закарпатській, Рівненській та Чернігівській областях, а також в містах Житомир і Чернівці.

Типовим для ФОП є експлуатація невеликих децентралізованих систем тепlopостачання у складі невелика котельня – бюджетна організація (установа).

Три ФОП здійснюють господарську діяльність більше 20 років, ще 4 – більше 10 років. Все це свідчить про можливість вести бізнес у сфері тепlopостачання. Як правило, цей бізнес зосереджений в рамках невеликої котельні, що обслуговує організацію (установу) бюджетної сфери: лікарня, школа і т. д.

Найбільша група підприємств у виборці, що аналізується, – підприємства, створені у формі товариства з обмеженою відповідальністю. У виборці, що аналізується,

налічується 496 ТОВ. Протягом періоду, що аналізується, 265 товариств було створено, 134 припинили діяльність.

Зростання чисельності суб'єктів господарської діяльності, що спостерігалось протягом усього періоду незалежності країни, пояснюється саме створенням ТОВ (рис. 3).

Частину таких товариств було створено на базі колишніх державних підприємств, які функціонували ще за радянських часів: ТОВ «Артемівськ-Енергія», ТОВ «Водотеплокомунікація» (м. Вугледар), ТОВ «Краматорськтеплоенерго», ТОВ «Долинські об'єднані мережі», ТОВ «Енергія-Новий Розділ», ТОВ НВП «Енергія-Новояворівськ», ТОВ «Рівнетеплоенерго», ТОВ «Брок-Енергія» (м. Охтирка), ТОВ «Сумитеплоенерго», ТОВ «Шепетівка Енергоінвест» та інші.

Усю сукупність ТОВ, що здійснюють діяльність у сфері тепlopостачання, можна умовно розподілити за трьома групами:

- підприємства, які здійснюють діяльність у межах одного населеного пункту та експлуатують одну чи декілька централізованих систем тепlopостачання; приклади таких підприємств наведено вище;
- підприємства, які здійснюють діяльність у межах одного населеного пункту і експлуатують одну систему децентралізованого тепlopостачання;
- підприємства, які здійснюють діяльність у декількох населених пунктах і експлуатують децентралізовані системи тепlopостачання.

За вихідними даними, які використовувались при аналізі, не завжди вдається ідентифікувати суб'єкта господарської діяльності з населеним пунктом, в якому здійснюється діяльність. 349 ТОВ, для яких відомі населені пункти, розподіляються таким чином (рис. 4).

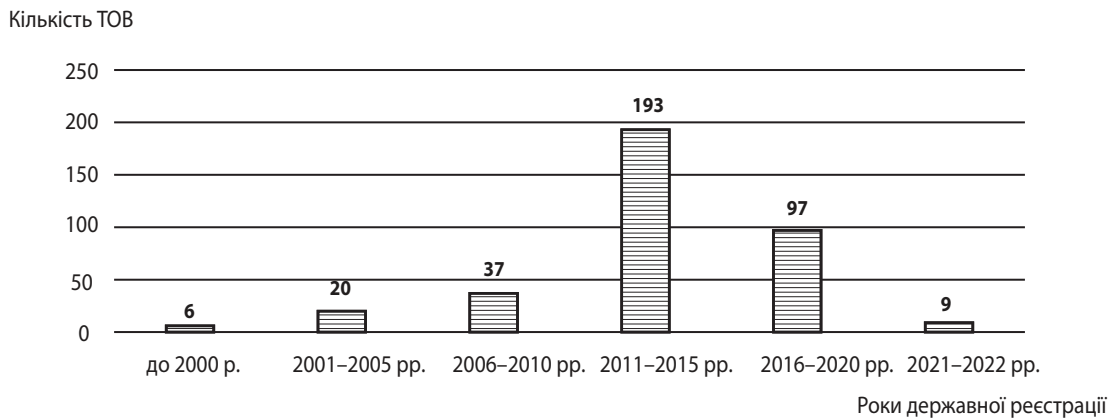

Рис. 3. Динаміка створення ТОВ, основним видом діяльності яких є надання послуг із теплопостачання

Джерело: складено авторами

Рис. 4. Розподіл ТОВ за географічними масштабами діяльності

Джерело: складено авторами

Отже, більше половини ТОВ – 219 товариств (з 349) здійснюють господарську діяльність у сфері теплопостачання в межах одного населеного пункту, в межах двох населених пунктів працюють 63 товариства, в межах трьох і більше населених пунктів – 34. Найбільшими підприємствами (за кількістю населених пунктів, в яких присутнє товариство) є такі – табл. 7.

Найбільш розповсюджені такі ТОВ в Харківській (6 товариств), Волинській (5) і Київській (3) областях.

Декілька товариств з обмеженою відповідальністю ведуть свою діяльність в двох і більше областях (табл. 8).

Наявність таких крупних гравців, які діють на ринку тривалий час, дозволяє припустити, що в Україні існує прошарок підприємців, які мають досвід з експлуатації централізованих систем теплопостачання і які, ймовірно, зацікавлені в розширенні бізнесу, у тому числі за рахунок приватизації об'єктів комунальної теплоенергетики.

Так само, як і для приватних підприємств, для ТОВ характерним є низький бар'єр входу на ринок.

Так, з 359 ТОВ, для яких надання послуг з теплопостачання є основним видом діяльності, 106 товариств мають статутний капітал 1000 грн або менше. На рис. 5 наведено розподіл ТОВ за розміром статутного капіталу. Звертає на себе увагу, що більше половини підприємств (254), що аналізуються, мають статутний капітал менше 10000 тис. грн, тоді як у ТОВ зі статутним капіталом більше одного мільйона нараховується 47 одиниць. Не менш цікавим є склад засновників ТОВ, що діють у сфері теплопостачання (табл. 9).

Серед засновників – нерезидентів є представники Кіпру, Словаччини, Австрії, Нідерландів, США, Казахстану, Бангладеш, Туреччини, Литви, Сейшельських островів, Німеччини, Белізу, Британських Віргінських островів, Великої Британії, Канади, Панами.

Все це свідчить про привабливість сфери теплопостачання для приватних вітчизняних та іноземних інвесторів.

Остання, небагатовисловна група підприємств – підприємства колективної власності. До таких в цьому дослідженні віднесено:

ТОВ, які здійснюють виробничу діяльність у декількох населених пунктах

ТОВ	Регіон	Кількість населених пунктів, у яких ведеться діяльність
ТОВ «Альтеп»	Харківська обл.	5
ТОВ «Альтер енерджі»	Київська обл.	8
ТОВ «Біоальтернатива»	м. Луцьк, м. Тернопіль, Івано-Франківська обл., Львівська обл.	7
ТзОВ «Бренвель»	Вінницька обл., Житомирська обл.	19
ТОВ «Волинь-екотебло»	Волинська обл.	6
ТОВ «Генеруюча компанія «Укрспецтепло»	Київська обл., Полтавська обл., Черкаська обл.	13
ТОВ «Дівайс»	Харківська обл.	12
ТОВ «Екосервіс Волинь»	Волинська обл.	6
ТОВ «Енергозбереження Львів»	Волинська обл., Житомирська обл., Львівська обл.	8
ТОВ «Енергозбереження Рівне»	Рівненська обл.	6
ТОВ «Європейська теплоенергетична компанія «Екотепло»	Вінницька обл., Сумська обл., Чернігівська обл.	10
ТОВ «Котельні лікарняного комплексу»	Харківська обл.	11
ТОВ «ДП Котельні лікарняного комплексу»	Харківська обл.	5
ТОВ «Крігер енергія»	Житомирська обл.	5
ТОВ «Східтеплоенерго»	Харківська обл.	12
ТОВ «Тепло-тех»	Київська обл.	19
ТОВ «Українська теплогенеруюча компанія «Еско-Волинь»	Волинська обл.	14
ТОВ «Укр-тепло»	Харківська обл.	6
ТОВ «Укртепло Київ»	Київська обл.	19
ТОВ «Укртепло Миколаїв»	Миколаївська обл.	7
ТОВ «Форестплюс»	Луганська обл.	9

Джерело: складено авторами

Таблиця 8

Перелік ТОВ, які здійснюють виробничу діяльність на території декількох областей України

ТОВ	Область	Кількість населених пунктів, у яких ведеться діяльність
ТОВ «Альтеренерго»	Житомирська, Вінницька	4
ТОВ «Альтер енерджі»	Київська, Черкаська	8
ТОВ «Баніса Енерджі Юкрейн»	Київська, Миколаївська	4
КП «Березнекомуненергія»	Рівненська, Івано-Франківська	4
ТОВ «Біоальтернатива»	Волинська, Івано-Франківська, Тернопільська, Львівська	7
ТзОВ «Бренвель»	Вінницька, Волинська, Житомирська	19
ТОВ «Енергозбереження Львів»	Волинська, Львівська, Житомирська	8
ТОВ «Європейська теплоенергетична компанія «Екотепло»	Вінницька, Волинська, Сумська, Чернігівська	10
ТОВ «Нова ера-Енергетична група»	м. Київ, Чернівецька	4
ТОВ «Чернівецькі теплові мережі»	Дніпропетровська, Чернівецька	4

Джерело: складено авторами

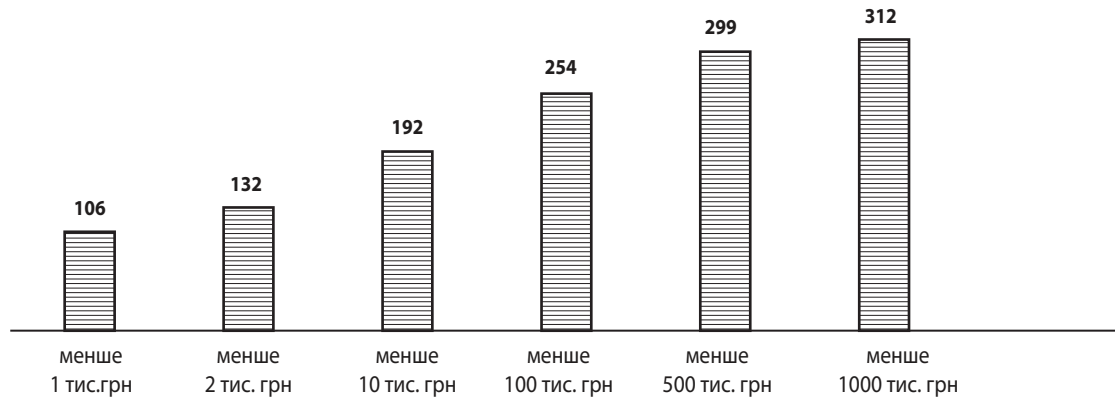

Рис. 5. Розподіл ТОВ за розміром статутного капіталу

Джерело: складено авторами

Таблиця 9

Різновиди засновників ТОВ

Засновники ТОВ	Кількість ТОВ
Фізична особа	199
Декілька фізичних осіб	159
Комунальні підприємства, державні корпорації, органи виконавчої влади	8
Приватні підприємства	4
ТОВ	46
АТ	2
Нерезиденти	21
Змішаний склад учасників	49
В том числі за участю нерезидентів	12

Джерело: складено авторами

- підприємство «Тецм-Альянс» Харківської обласної організації Всеукраїнської організації інвалідів «Союз організацій інвалідів України»;
- виробничий кооператив «Вікторі груп»;
- спілка співвласників багатоквартирного будинку «Грабник»;
- корпорація «Українські атомні прилади та системи».

Ще одно підприємство – Липоводолинський районний міжгосподарський комбінат по наданню комунальних послуг сільському населенню припинено у 2021 р.

Корпорація «Українські атомні прилади та системи» є єдиним суб'єктом господарської діяльності, у якого в якості основного виду діяльності визначено надання послуг з теплопостачання.

Місце здійснення відповідної діяльності – м. Остер Чернігівської області.

Такий тип підприємств має право на існування, але не є типовим для комунальної теплоенергетики України.

Крім ідентифікованих в цьому дослідженні підприємств теплопостачання у сільській місцевості до цього часу розповсюдженим варіантом теплозабезпечення є невеликі котельні, які входять до складу бюджетних установ та організацій (у складі лікарні, школи, дитячого садка, органу

самоврядування тощо). Такі котельні працюють виключно для опалення цієї організації (установи) і не здійснюють постачання теплоенергії стороннім споживачам. Такий варіант потребує аутсорсингу і є взаємовигідним для обох сторін: школа (лікарня) позбавляється функцій, не властивих їй (утримання котельні, забезпечення паливом тощо), для малого бізнесу з'являється можливість гарантованого доходу.

Висновки. Проведене дослідження окремих організаційно-правових форм господарювання дозволяє зробити такі висновки.

1. Регіональні ринки теплоенергії знаходяться на стадії формування. Період 2014 р. – першого півріччя 2023 р. характеризується зростанням кількості підприємств. За цей період створено 284 підприємства, а припинили діяльність 136 підприємств. На кінець першого півріччя 2023 р. ідентифіковано 844 суб'єкта господарювання у сфері теплопостачання.

Таке зростання відбувається за рахунок збільшення підприємств приватної форми власності і зменшення кількості підприємств державної та комунальної власності. За період, що аналізується, припинили діяльність 17 дер-

жавних підприємств, 46 комунальних і 57 ТОВ. Одночасно було створено 265 нових ТОВ.

2. Твердження про кризовий стан комунальної теплоенергетики базується, передусім на аналізі діяльності КП. Саме для таких підприємств характерним є високий рівень зносу основних засобів, незадовільний фінансовий стан, низький рівень управління. На кінець першого півріччя ідентифіковано 251 КП.

Одночасно з цими підприємствами в Україні ідентифікована велика кількість підприємств приватного сектора, що надають послуги з теплопостачання протягом тривалого періоду (10 років і більше). На кінець першого півріччя 2023 р. у виборці, що аналізувалась, присутні діючі 492 ТОВ, 39 приватних підприємств і 14 фізичних осіб – підприємців. З цієї чисельності 299 ТОВ, 19 приватних підприємств і 7 фізичних осіб здійснюють діяльність більше 10 років.

Зацікавленість приватного бізнесу пояснюється низьким бар'єром входу на ринок (багато підприємств на момент створення мали статутний капітал менше 1000 грн), а також орієнтацією приватного бізнесу на надання послуг бюджетному сектору, який характеризується більшою платоспроможністю, ніж населення.

Це свідчить, по-перше, про можливість вести рентабельний бізнес у сфері теплопостачання і, по-друге, – про наявність в Україні ефективних менеджерів у сфері теплопостачання.

3. Для приватного бізнесу поширеною формою організації бізнесу є створення товариств з обмеженою відповідальністю. У виборці, що аналізується (844 діючих суб'єкта господарювання), підприємств з такою організаційно-правовою формою більше половини (439 діючих ТОВ).

Заслугує на увагу склад засновників таких ТОВ: 358 засновано виключно фізичними особами. 33 ТОВ засновані нерезидентами або за участю нерезидентів. Серед таких засновників є як представники офшорних зон (резиденти Кіпру, Сейшельських островів, Британських Віргінських островів, Белізу), так і країн з розвиненими механізмами захисту власності (Австрія, Нідерланди, США, Німеччина, Велика Британія, Канада).

Це є ще одним свідченням того факту, що сфера теплопостачання приваблива для приватного (у тому числі іноземного) капіталу.

4. Реформування великих КП має здійснюватися шляхом анбандлінгу окремих видів діяльності, спрощення організаційної структури (шляхом передачі в аутсорсинг невластивих для теплопостачання функцій). Кінцевою метою таких реформувальних заходів має стати підвищення рівня управління підприємством. Більш високий рівень керованості призведе до збільшення прозорості діяльності підприємства і полегшить залучення інвесторів для подальшої модернізації фізично і морально зношених об'єктів теплопостачання.

На середніх і невеликих КП доцільним є вивчення управлінського досвіду, що накопичений у приватному секторі. Для залучення інвесторів (так само, як і для великих

підприємств) необхідним є підвищення рівня управління і прозорості діяльності.

5. Для підприємств державної власності, а також більшості акціонерних товариств виробництво теплової енергії не є основним видом діяльності, а скоріше свого роду «соціальним обов'язком».

У таких умовах власник об'єктів теплопостачання зацікавлений не в розвитку, а лише в підтримці працездатності об'єктів теплопостачання.

Перспективним для подальшого розвитку таких систем ЦТ є, на нашу думку, передача в аутсорсинг відповідних потужностей підприємствам, що мають досвід з експлуатації об'єктів теплопостачання.

Поширення аутсорсингу, на нашу думку, є доцільним і у випадках, коли об'єкти теплоенергетики враховуються на балансі бюджетних організацій і установ, для яких діяльність з теплопостачання не є профільним видом діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Котляров Є. І. Аналіз тенденцій розвитку централізованого теплопостачання в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 8. С. 84–92.

DOI: 10.32983/2222-4459-2021-8-68-81

2. Кизим М. О., Котляров Є. І., Хаустова В. Є. Аналіз організації централізованого теплозабезпечення великих населених пунктів в Україні та країнах світу. *Бізнес Інформ*. 2021. № 9. С. 96–107.

DOI: 10.32983/2222-4459-2021-9-96-107

3. Концепція реалізації державної політики у сфері теплопостачання : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2017-%D1%80#Text>

4. Біла книга щодо трансформації централізованого теплопостачання в Україні: оцінка та рекомендації. Проєкт енергетичної безпеки (ESP), серпень, 2020. URL: https://energysecurityua.org/wp-content/uploads/2021/04/050G-DH_White-Paper_for_DEC-2021-02-02-UKR.pdf

5. Юценко Н. Л. Економічна доцільність розвитку в Україні помірно лібералізованого ринку теплової енергії. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-23-21

6. Майстришин В., Домбровський О., Гелетуха Г. Яка модель ринку теплової енергії потрібна Україні. URL: https://zn.ua/ukr/energy_market/yaka-model-rinku-teplovoyi-energiyi-potribna-ukrayini_.html

7. Про затвердження Звіту про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг у 2014 році : Постанова НКРЕКП від 31.03.2015 № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0971874-15#Text>

8. Перелік теплопостачальних організацій (в розрізі міст обласного значення). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/7.2019/_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB.pdf

9. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Котляров Є. І. Специфіка господарських відносин у теплоенергетиці України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 8. С. 157–170.

DOI: 10.32983/2222-4459-2023-8-157-170

10. Електронна платформа Opendatobot. URL: <https://opendatobot.ua/>

11. Сервіс перевірки контрагентів YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/>

12. Про тепlopостачання : Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15#Text>

13. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії : Постанова НКРЕКП 22.03.2017 № 308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0308874-17#Text>

REFERENCES

"Bila knyha shchodo transformatsii tsentralizovanoho teplopостачання v Ukraini: otsinka ta rekomendatsii. Proiekt enerhetychnoi bezpeky (ESP), serpen, 2020" [White Paper on the Transformation of District Heating in Ukraine: Assessment and Recommendations. Energy Security Project (ESP), August 2020]. https://energysecurityua.org/wp-content/uploads/2021/04/050GDH_White-Paper_for_DEC-2021-02-02-UKR.pdf

Elektronna platforma Opendatabot. <https://opendatabot.ua/>

Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye., and Kotliarov, Ye. I. "Analiz tendentsii rozvytku tsentralizovanoho teplopостачання v Ukraini" [Analyzing the Tendencies in the Development of Centralized Heat Supply in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 8 (2021): 84-92.

DOI: 10.32983/2222-4459-2021-8-68-81

Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye., and Kotliarov, Ye. I. "Spetsyfi-ka hospodarskykh vidnosyn u teploenerhetytsi Ukrainy" [Specifics of Economic Relations in the Thermal Power Industry of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 8 (2023): 157-170.

DOI: 10.32983/2222-4459-2023-8-157-170

Kyzym, M. O., Kotliarov, Ye. I., and Khaustova, V. Ye. "Analiz orhanizatsii tsentralizovanoho teplozabezpechennia velykykh naselennykh punktiv v Ukraini ta krainakh svitu" [Analyzing the Centralized Heat Provision of Large Localities in Ukraine and Countries of the World]. *Biznes Inform*, no. 9 (2021): 96-107.

DOI: 10.32983/2222-4459-2021-9-96-107

[Legal Act of Ukraine] (2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0971874-15#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2017-%D1%80#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0308874-17#Text>

Maistryshyn, V., Dombrovskyi, O., and Heletukha, H. "Yaka model rynku teplovoi enerhii potrebna Ukraini" [What Model of the Thermal Energy Market Does Ukraine Need?]. https://zn.ua/ukr/energy_market/yaka-model-rinku-teplovoyi-energiyi-potribna-ukrayini-.html

"Perelik teplopостачalnykh orhanizatsii (v rozrizi mist oblasnoho znachennia)" [List of Heat Supply Organizations (by Regional Cities)]. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/7.2019/_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB.pdf

Servis perevirky kontrahentiv YouControl. <https://youcontrol.com.ua/>

Yushchenko, N. L. *Ekonomichna dotsilnist rozvytku v Ukraini pomirno liberalizovanoho rynku teplovoi enerhii* [The Economic Feasibility of Developing a Moderately Liberalized Thermal Energy Market in Ukraine].

DOI: 10.32782/2524-0072/2021-23-21

Стаття надійшла до редакції 11.08.2023 р.